

Verhoog de belastingen

De ziekte van Baumol is chronisch. De symptomen zijn bekend: in sommige sectoren van de economie is ruimte voor flinke productiviteitsstijgingen, in andere niet — dat laatste geldt vooral voor de dienstensector. Waar het werk efficiënter wordt, kan het loon van werknemers stijgen. Waar die efficiencywinst niet te boeken valt, staan de lonen constant onder druk. Werknemers in die sectoren zullen immers met een schuin oog naar hun beter betaalde medeburgers kijken, terwijl hun eigen werkgevers zich zo'n stijging van de loonuitgaven niet kunnen veroorloven.

Intussen groeit — mede dankzij de mogelijkheden van ICT — onder managers de vraag naar gegevens over verrichte werkzaamheden. Uren moeten worden verantwoord, prestaties geteld, projecten omgerekend naar arbeidsuren en soms zelfs -minuten. Een onbedoeld effect van deze tendens is dat kwantiteit zwaarder gaat wegen dan kwaliteit. Een agent moet bonnen schrijven, boeven vangen — niet criminaliteit voorkomen, want dat kun je niet meten. Een leraar moet cijfers uitdelen en startkwalificaties geven — niet leerlingen inspireren, want dat kun je niet meten. Een verpleger moet een aantal medische verhandelingen per uur verrichten — niet patiënten moed inspreken, want dat kun je niet meten. We lijden, kortom, aan de 'ziekte van de meetbaarheid'.

Agenten, leraren en verplegers hebben een maatschappelijke missie. Zij werken natuurlijk om geld te verdienen, maar zijn daarnaast vaak gemotiveerd om iets voor hun medemens te betekenen. Dat plaatst hen bij loononderhandelingen in een kwetsbare positie. Stakingen of andere acties zullen al snel ten koste gaan van burger, leerling of patiënt. Dat acties er de laatste jaren toch van komen, bewijst dat de nood hoog is. Binnen de genoemde beroepsgroepen heerst niet alleen over de salarissen onvrede, maar vooral ook over de werkzaamheden zelf: mensen hebben in toenemende mate het gevoel dat de omstandigheden waarin ze functioneren zo worden uitgehold, dat ze hun werk niet meer naar behoren kunnen doen.

Wat 'naar behoren' in hun optiek betekent hangt samen met hun idealisme, hun ideeën over wat zij noodzakelijk vinden voor de scholier, de burger, de patiënt, jawel, voor de hele maatschappij.

Als we de geschetste problemen door de markt laten oplossen — dat kan, het is een keuze — dan leidt dat tot een tweedeling. We zien het nu al gebeuren. Beveiligingsbedrijven groeien als kool. Bedrijven en rijke wijken worden beter beschermd dan wijken met midden- en lagere klassen. Zorginstellingen bieden tal van diensten voor mensen met een dik gevulde portemonnee. Als we niet uitkijken worden sommige diensten die we nu tot het algemene pakket vinden behoren niet meer aan de armere of onverzekerde medemens aangeboden. En zo staat ook de kwaliteit van scholen onder druk als ouders niet in staat zijn ruime eigen bijdragen te leveren.

Een nakende tweedeling in veiligheid, zorg en onderwijs moet sociaal-democraten zorgen baren: iederéén heeft immers recht op goed onderwijs, een veilige omgeving en zorg op niveau. De oplossing begint bij erkenning van het probleem. Erken dat de lonen in de (semi-)publieke sector onder druk staan vanwege de ziekte van Baumol. Erken dat de kwaliteit van het werk bovendien onder druk staat, als gevolg van de ziekte van de meetbaarheid. Erken dat er meer geld bij moet. We zijn met z'n allen verschrikkelijk rijk, dus moesten we maar eens wat minder kinderachtig doen. De belastingen moeten omhoog.

JAN R. LUNSING
Onderzoeker bij Stibabo

Lessen in loyaliteit

9

... Het was het spervuur van woorden als 'inflexibel' en 'achter de troepen aanlopen' dat haar slecht deed slapen na het functioneringsgesprek. De verwijten troffen haar in haar ziel. Ze werkte hard om haar lessen te verbeteren, zet zich volledig in om haar leerlingen te doen slagen. Maar haar mening telt niet. Haar houding heet nu 'niet loyaal'. Voorstellen van hogerhand beoordeelt ze graag

INTERVENTIE

kritisch, ja. Voor haar leidinggevende is dat een aanleiding om een coach voor haar in te huren. Ze moet leren zich open te stellen voor verandering. Haar oude manieren achter zich laten. Met haar tijd mee gaan. Lukt dat niet? Dan rest de Ziektewet of vervroegde pensionering...

In het rapport van de parlementaire onderzoekscommissie onder leiding van Jeroen Dijsselbloem, *Tijd voor onderwijs*, wordt pijnlijk blootgelegd hoe slecht critici van onderwijsvernieuwingen zijn gehoord. Hoe de kwaliteit van het Nederlandse onderwijs lijdt onder een autoritaire, slaafse cultuur. Hoe dissidente stemmen als ‘niet loyaal’ zijn weggezet — het fictieve voorbeeld van hierboven is gebaseerd op praktijkervaringen van mijzelf en anderen. Bewindslieden en hun adviseurs leden aan tunnelvisie, schrijft Dijsselbloem. Toch deden veel scholen braaf mee, al was het maar omdat ze — ten onrechte — in de veronderstelling verkeerden dat er niets anders op zat.

De commissie is zeer kritisch over de wijze waarop het Nieuwe Leren is doorgezet. Ze beschrijft in haar rapport hoe enkele vooronderstellingen die eraan ten grondslag lagen, geen of weinig wetenschappelijke onderbouwing kennen. Intussen heeft nu in de praktijk een grote verschuiving plaatsgevonden van kennisoverdracht naar het ontwikkelen van vaardigheden.

Scholen moeten kritischer omgaan met didactische vernieuwingen, stelt Dijsselbloem. In de uitvoering van beleid moeten ze meer autonomie krijgen. Dat kan bijvoorbeeld door locaties, opleidingsteams en vaksecties een eigen budget toe te kennen, afkomstig van het ministerie van OCW. Deze organisatorische eenheden kopen de over-

head van hun keuze in bij verschillende diensten (ICT, personeelszaken, et cetera).

Tijdens de gesprekken die de parlementaire commissie met docenten voerde, vertelden sommigen dat ze terugverlangden naar de tijd dat de regels nog rechtstreeks uit Zoetermeer kwamen. Daar mocht je tenminste vrijelijk je mening over geven. Vandaag de dag ligt de meeste macht bij de colleges van bestuur van grote scholengemeenschappen, zij leggen hun medewerkers van alles op — van het Nieuwe Leren tot budgettaire beperkingen. De bestuurders rekenen op het vertrouwen van docenten en leerlingen. Kritiek wordt niet gewaardeerd. *Don't bite the hand that feeds you*, is de boodschap.

Onlangs woonde ik een PvdA-bijeenkomst bij waar Dijsselbloem het rapport van zijn commissie toelichtte. Hij merkte op dat binnen het onderwijs vaak conflicten optreden tussen managers, docenten en leerlingen over de vraag wie de baas is over wat. De politiek kan dat vertrouwen niet herstellen, dat kunnen alleen de betrokkenen zelf, aldus Dijsselbloem. Hij refereerde aan een gesprek dat hij voerde met een aantal schooldirecteuren. Wat was het probleem dat zij hem voorlegden? Hun leraren, die deden niet wat zij wilden.

Hier is mijn gratis advies aan alle schooldirecteuren en schoolbestuurders van Nederland: probeer docenten niet aan te lijnen, de beste krachten héb je niet aan een touwtje. Of je nu een coach op afstuurt of niet.

EVELIEN POLTER

Docent ROC, lid Politiek Forum PvdA